

OD REDAKCJI

Oddawany do rąk Czytelnika, pierwszy w 2021 roku, numer *Roczników Pedagogicznych* jest już tradycyjnie poświęcony takim subdyscyplinom i nurtom pedagogiki, jak: pedagogika ogólna, teoria wychowania, historia wychowania i pedagogika chrześcijańska. Jednym z najważniejszych zadań tej pierwszej subdyscypliny pedagogicznej jest żywa reakcja jej reprezentantów na aktualne wyzwania rzeczywistości wychowawczej. Takim niewątpliwie stała się sytuacja pandemii COVID-19, do czego nawiązuje autorka pierwszego artykułu – Iwona Jazukiewicz – pisząc o tym, że życie współczesnego człowieka stało się obecnie trudniejsze, wymagające respektowania nowych reguł i norm, odpowiedzialnego i twórczego wychodzenia naprzeciw nowym wyzwaniom rzeczywistości oraz niemałej odporności psychicznej. Jawi się w tej sytuacji bardzo konkretne zadanie dla wychowawców budowania „potencjału odporności psychospołecznej człowieka”. Autorka przedstawia możliwości gromadzenia zróżnicowanych zasobów tej odporności w kontekście koncepcji szlaków Stevana E. Hobfolla.

Mamy nadzieję, że refleksja nad kwestiami, podjętymi przez kolejnych autorów niniejszego numeru, będzie inspiracją do powiększenia wspomnianego potencjału naszych Szanownych Czytelników. Można powiedzieć, że w kolejnych artykułach proponujemy lekturę „zróżnicowanych zasobów” pedagogiki. Zaczynamy od kwestii fundamentalnych dla rozważań o istocie wychowania/edukacji i sensie działań wychowawczych/edukacyjnych. W grupie trzech artykułów, poruszających te kwestie, znalazły się teksty ks. Marka Jeziorańskiego, Jarosława Horowskiego i Bartłomieja Gołka.

Ks. Marek Jeziorański dokonuje w swoich rozważaniach (*Educational Relationship in the Context of Karol Wojtyła's Moral Teaching about the Human Act*) analizy kategorii „relacji wychowawczej”, podjętej w kontekście „nauki moralnej” Karola Wojtyły. Autor formułuje warunki stanowienia takiej relacji. Są nimi: świadomość i wolność działania (przynajmniej ze strony wychowawcy), respektowanie normy personalistycznej (zakazującej traktowania drugiego człowieka jako narzędzia swoich działań, środka do osiągnięcia celu, lecz nakazującej czynienie zeń, z jego osobowego dobra,

rzeczywistego celu działania wychowawczego). Czyn wychowawcy powinien inspirować do czynu wychowanka. Wówczas wychowanie ma ten swój istotny rys – osobotwórczy, jak również wspólnotowy.

Jarosław Horowski zwraca naszą uwagę na szczególny cel wychowania, którego realizacja dopełnia tego rysu. Jest nim „wybaczenie sobie”. Patrząc z perspektywy psychologicznej, a także duchowej, niedokonanie aktu wybaczenia sobie popełnionych błędów i wyrządzonych innym krzywd, staje się poważną barierą rozwoju człowieka. Patrząc jednak z perspektywy moralno-społecznej – wagi zła zadanego drugiemu człowiekowi – wybaczenie sobie staje się problematyczne. Autor dokonuje wnikliwej analizy argumentów pojawiających się w obu perspektywach, przedstawiając ostatecznie racje za przyjęciem tezy postawionej w tytule swojego artykułu (*Przebaczenie sobie jako cel wychowania*) i wskazując na akt wybaczenia sobie samemu jako niezbędny warunek przemiany człowieka, który dopuścił się zła moralnego.

Bartłomiej Gołek w swoim tekście *Pedagogiczny wymiar przeżycia estetycznego* przypomina, słowami Joanny Tworowskiej, zrodzoną w mrokach II wojny światowej ideę Herberta Reada – wykorzystania przeżycia estetycznego dla „obrony czy nawet ocalenia człowieka, zwłaszcza jego wrażliwości i postaw twórczych, w warunkach zagrożenia przez różnego rodzaju siły i mechanizmy wywodzące się ze swoistości współczesnej cywilizacji, która wzmaga niebezpieczeństwo alienacji, dehumanizacji, konformizmu, odbierając człowiekowi jego humanistyczną tożsamość”. W rzeczywistości społeczno-kulturowej współczesnego świata nadal obecne są wszystkie zagrożenia, na które wskazywał Read. W jaki sposób dzisiaj wychowawcy mogą obudzić przeżycia estetyczne kolejnych pokoleń, by zażegnać albo zminimalizować wskazane niebezpieczeństwa? Jest to jedno z wielu pytań, które można postawić pod wpływem lektury artykułu Bartłomieja Gołka.

Swoistym narzędziem weryfikacji racji, zawartych w powyżej przedstawionych artykułach, są dwa następne teksty. Pierwszy z nich, autorstwa ks. Dariusza Stępkowskiego i Joanny Pękali: *Nauczanie etyki w Polsce z perspektywy kształcenia ogólnego*, niesie pośrednio treści potwierdzające, że w nauczaniu etyki kryje się potencjał budowania zasobów odporności psychofizycznej ucznia na sytuacje trudne. Może ono bowiem stanowić integralną część kształcenia ogólnego. Co zatem stoi temu na przeszkodzie? Autorzy szukają odpowiedzi na to pytanie, analizując praktykę realizowania lekcji etyki w polskiej rzeczywistości edukacyjnej.

Drugi ze wspomnianych tekstów to artykuł Patrycji Brudzińskiej: *Alienacja ekologiczna w sferze edukacji – refleksje nad pokoleniem pasażerów*.

Autorka prezentuje w nim oryginalne wyniki własnych poszukiwań badawczych w zakresie edukacji ekologicznej w Polsce i za granicą. Przekonująco ukazuje walory, mankamenty i możliwości tej edukacji w odniesieniu do wspierania rozwoju najmłodszego pokolenia, zwanego „pokoleniem pasażerów”.

Treści kolejnych trzech artykułów łączy wątek przeszłości. Ich autorzy dokładają starań, by ukazać wagę podejmowanych zagadnień w perspektywie teraźniejszości. W artykule poświęconym Ojcu Jackowi Woronieckiemu (*Father Jacek Woroniecki (1878-1949) – the master and mentor of the Catholic and Christian pedagogical thought*), ks. Marian Nowak precyzyjnie przedstawia istotne walory myśli pedagogicznej przedwojennego rektora KUL. Ukazuje jego „wkład w wypracowywanie naukowego statusu dyscypliny, jaką jest pedagogika w ogóle” oraz rolę „w budowaniu tożsamości pedagogiki chrześcijańskiej, a nade wszystko pedagogiki katolickiej”. Autor wyraźnie podkreśla aktualność dokonanego przez Woronieckiego „wglądu w rzeczywistość wychowania”, dzięki któremu można odczytać istotne rysy tej rzeczywistości. Trudno nie zgodzić się z autorem artykułu co do tego, że „wiele [...] wyrażonych [przez Woronieckiego] inspiracji i intuicji, pozostaje wciąż do podjęcia. W tym względzie Woroniecki jest nadal mistrzem i mentorem katolickiej i chrześcijańskiej myśli pedagogicznej. Ze swoimi poglądami i świadectwem życia, Woroniecki pozostaje [...] mistrzem i nauczycielem w odpowiadaniu na pytania o rzeczywisty wkład pedagogicznej refleksji otwartej na transcendencję i jej perspektyw rozwoju w służbie integralnemu wychowaniu człowieka”.

Artykuł Alicji Żywcok zawiera obszerną analizę tytułowego zagadnienia: *Roztropność, rozsądek, rozwaga – cnoty zalecane nie tylko Polakom. O twórczości etycznej i pedagogicznej Wincentego Kadłubka*. Autorka uczyniła źródłem tych analiz średniowieczne dzieło wybitnego polskiego kronikarza, biskupa i błogosławionego Kościoła katolickiego – *Magistrii Vincentii Chronicon Polonorum*. Artykuł skłania do postawienia pytań o potrzebę i aktualne wymiary analizowanych przez Kadłubka cnót.

Trzeci z tej serii artykułów – tekst Wiesława Partyki: *Ochronki w Królestwie Polskim w świetle akt Rady Głównej Opiekuńczej (1832-1870)* – przybliża czytelnikowi obraz opieki sprawowanej w tzw. ochronkach na ziemiach polskich pod zaborem rosyjskim. Choć opisywana rzeczywistość wydaje się być zastygła w minionej historii, to kontekst społeczno-kulturowy poruszanego zagadnienia, jakim stała się praca kobiet w XIX wieku, wskazuje na podobieństwo do współczesnych realiów i potrzebę nieustannego wspierania rodziców w ich aktywności opiekuńczo-wychowawczej wobec dzieci.

Po serii artykułów, zapraszamy Szanownych Czytelników do zapoznania się z recenzją monografii Mariana Surdackiego: *Miłosierdzie czy opieka społeczna. Od starożytności do oświecenia*, autorstwa ostatniego ze wskazanych wyżej autorów.

Niniejszy numer wieńczy dwa sprawozdania z prac Sekcji Pedagogiki Chrześcijańskiej Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk (autorstwa Anny Badory i Aliny Rynio). Opisane w pierwszym sprawozdaniu spotkanie miało jeszcze miejsce przed drugą, intensywną, falą zachorowań na COVID-19 i odbyło się stacjonarnie, choć niektórzy jego prelegenci łączyli się z pozostałymi uczestnikami zdalnie. Spotkanie, opisane w drugim sprawozdaniu, musiało już odbywać się w warunkach zdalnej komunikacji. Zgromadziło jednak – dzięki temu – dużą liczbę uczestników. Tematyka obu spotkań wyraźnie wskazuje na włączenie się ich organizatorów i uczestników, w sposób czynny i specyficzny dla naukowego środowiska pedagogów, w setną rocznicę urodzin Karola Wojtyły/Jana Pawła II – patrona Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Dziękując wszystkim Autorom numeru za trud dzielenia się wynikami własnych poszukiwań badawczych, a Recenzentom za wydatne przyczynienie się do jakości artykułów, wyrażamy nadzieję, że przedstawione treści będą dla wielu z Państwa-Czytelników inspiracją do owocnej refleksji pedagogicznej.

Dr hab. Lucyna Dziachkowska (Redaktor Naukowy numeru)

Dr Iwona Szewczak (Sekretarz numeru)